

بسم الله الرحمن الرحيم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه ثامن الائمه (ع)

موضوع :

جایگاه مسجد در مواجهه با ویروس کرونا

پژوهشگران :

فاطمه یادگاری (نویسنده مسئول)

زهرا اعتماد راد

مرضیه طالبی

راحله احمدنیا

استاد راهنما :

سرکارخانم دکتر صائب نیا

ایمیل:

Yadegary.fatemeh1994@gmail.com

بهمن ۱۳۹۹

۳	۱- مقدمه
۴	۲- ویروس کرونا در مساجد
۵	۳- تبیین بیشتر موضوع
۶	۴- نظام اداری
۸	۵- اماکن مقدس جهت انجام دعا و نیایش
۹	۶- پروتکل از سوی متولیان و فعالان مساجد
۱۱	۷- ایجاد محدودیت یا به عبارتی قرنطینه
۱۳	۸- پاسخ بزرگان درباره نماز جماعت مساجد به خاطر انتشار ویروس کرونا
۱۸	۹- منابع

مقدمه :

همچنان که همه مطلع هستیم چند ماهی است که کره خاکی ما درگیر مهمانی ناخوانده شده است. این مهمان ابتدا در چین بروز و ظهور پیدا کرده سپس دامنه و حوزه نفوذ خود را به دیگر کشورها و هم‌اکنون نیز بیش از ۲۰۰ کشور جهان در قاره‌های مختلف را آلوده کرده، به‌طوری‌که به مرحله همه‌گیری رسیده است.

از همان ابتدای شناسایی ویروس کرونا در کشور ما، بسیاری از مشاغل دچار بحران شدند و این جدای از تلفات انسانی بود که هر روز با آمار روز افزون، ما را به وضعیت قرمز نزدیکتر می‌کرد.

شاید از ابتدای شیوع ویروس کرونا نقش عبادی مساجد و برگزاری نماز جماعات تعطیل شد، اما کارکردهای اجتماعی و فرهنگی مساجد قوت بیشتری نسبت به گذشته پیدا کرد. در همین دوران ۱۰ ماه از گذشت شیوع ویروس کرونا مساجد در بخش‌های مختلفی کارکردهای خود را به نمایش گذاشتند که با آنها آشنا خواهیم شد.

ویروس کرونا در مساجد

در کشور ما نیز چندهفته‌ای است که موضوع ویروس منحوس کرونا به بحث اول همه ما اعم از مسئولان عالی‌رتبه نظام تا پایین‌ترین سطوح جامعه مبدل شده است؛ و مردم را به نحوی درگیر خود کرده است. اهمیت پرداختن به آن، از آنجایی به‌طورجدی مطرح‌شده است که تاکنون توانسته بسیاری از مردم را به‌نوعی دچار مشکل کرده و صدها نفر را به کام مرگ بکشد و هزاران نفر را راهی بیمارستان‌ها و نقاهتگاه‌ها کند و میلیون‌ها نفر از هم‌وطنان را دچار نگرانی و اضطراب و ترس نماید؛ بنابراین موارد فوق‌الذکر باعث شده است تا همه به دنبال چاره‌اندیشی برای اخراج این مهمان مخرب از خانه و کاشانه و حتی از جسم خویش باشند. در کشور ما نیز به‌محض ورود و شیوع کرونا ویروس منحوس که با نشانه‌هایی از مبتلا شدن تعدادی از مردم در کشور بروز کرد، تشکیلاتی برای مدیریت و درنهایت مهار آن تحت عنوان ستاد ملی مبارزه با بیماری کرونا از اوایل اسفندماه ۱۳۹۸ با مصوبه شورای عالی امنیت ملی و تأیید مقام معظم رهبری تشکیل شد. این ستاد تاکنون مصوبات متعددی را برای مدیریت بحران ناشی از بیماری کرونا اعمال داشته است؛ ازجمله یکی از بندهای آن «ممنوع شدن برگزاری هرگونه مراسم رسمی و غیررسمی که موجب تجمع افراد می‌شود» هست. در همین راستا بود که چند هفته بعد از شیوع آن در کشور (اواخر اسفندماه ۹۸) از سوی مسئولان امر مبارزه با کرونا، تعطیلی مراکز و پایگاه‌های دینی همانند مصلاهای نماز جمعه، مساجد و حرم‌های مطهر امام رضا (ع) و حضرت معصومه (س) و نیز مراقد شریف امام‌زادگان و بقاع متبرکه شامل آن شده و برگزاری و اقامه نماز جماعت که نوعی تجمع مذهبی و نیز زیارت مرقد حضرت امام رضا (ع) و حضرت معصومه (س) و دیگر مراکز را به تعلیق و تعطیلی کشانده است.

در مواجهه با همین ابلاغیه بود که اعتراض‌هایی ولو محدود در مقابل حرم مطهر حضرت امام رضا (ع) و نیز حضرت معصومه (س) به‌طور علنی برگزار شد و در فضای مجازی نیز مطالبی نقد گونه در ارتباط با تعطیلی مساجد توسط برخی از فعالان مسجدی نشر یافت. در ادامه این نوشتار سعی و تلاش شده است تا محوریت بحث و بررسی و تدقیق نظر بیشتر مطالب طرح شده، حول محور مسجد و کرونا ویروس باشد. در وهله اول در مواجهه با تصمیم‌های ستاد ملی مبارزه با کرونا و تعطیلی مساجد در دو نگاه متفاوت، نظریه‌هایی را ارائه دادند. یک عده به دفاع از تصمیم‌های این ستاد پرداخته و آن را بهترین تصمیم در شرایط فعلی دانسته و به مبانی دینی استناد می‌کنند که در شرایط اضطرار و زمانی که احتمال ضرر وجود دارد، می‌توان از وجوب روزه و حج و نماز هم گذشت، چه برسد به اعمال مستحبی. وجوب نماز جمعه در صورتی که واجب

باشد و وجوب روزه و حج در ماه‌های آینده در صورتی که شرایط کرونایی ادامه یابد به استناد قاعده لاضرر منتفی و بنابر برخی مبانی از باب اجتماع امر و نهی و دلالت نهی بر فساد در عبادات حرام و باطل خواهند بود. چنان که مرحوم سید کاظم یزدی - صاحب عروه - وضو و غسل ضرری را نه تنها واجب نمی‌داند بلکه باطل هم می‌داند. برخی نیز به انتقاد از ستاد برخاسته و تصمیم‌های آن را نقد کرده و حتی پا را فراتر نهاده و آن را توطئه دشمن برای خالی کردن مساجد و مراکز دینی می‌دانند.

در همین خصوص لازم است برای تبیین بیشتر موضوع به مواردی اشاره شود:

الف - نهاد مسجد از بدو تأسیس و شکل‌گیری آن توسط نبی مکرم اسلام (ص) اولین پایگاه حاکمیتی در اسلام بوده است و به تبع آن در حال حاضر نیز جزو شئون ولی فقیه زمان (مقام معظم رهبری) است. هر تصمیمی که در خصوص این نهاد مقدس اتخاذ می‌شود باید با اذن ولی فقیه و با تأیید ایشان باشد در غیر این صورت امکان اجرا و عملیاتی شدن را ندارد. حضرت ایشان در چند نوبت رعایت نکات اعلامی از سوی ستاد ملی مبارزه با کرونا و وزارت بهداشت را اعلان نمودند؛ از جمله در سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران که به مناسبت آغاز سال نو و عید مبعث پیامبر اعظم (ص) در روز یکشنبه سوم فروردین ۱۳۹۹ ایراد فرمودند: «این ویروس دارد کار می‌کند. این [بیماری] مصداق این آیه شریفه است: وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَرَاتِ؛ هم با خودش خوف می‌آورد و یک عده‌ای واقعاً می‌ترسند، هم مسئله مشکل اقتصادی را به وجود می‌آورد، هم نقص اموال و انفس و ثمرات را همراه دارد؛ لکن بعدش خداوند می‌فرماید: وَ بَشِّرِ الصَّابِرِينَ؛ اینجا هم صبر لازم است. صبر در اینجا یعنی کار درست انجام دادن، کار عاقلانه انجام دادن؛ که البته افراد مسئولین محترم ذی‌ربط در این کار دستوراتی داده‌اند و ان شاء الله این دستورات را بایستی عمل کرد؛ همه باید عمل کنند این دستورات را؛ این برای حفظ جان خودشان و حفظ جان [مردم] کشور و کنترل این بیماری خطرناک است؛ بنابراین همه باید عمل کنند.» معظم له در همین متن کوتاهی که از سخنرانی ایشان گزینش شده سه بار افعال «عمل کرد» و «عمل کنند» را ذکر نموده‌اند که نشان از جدیت تام در عمل به دستورات و ابلاغیه‌های ستاد ملی مبارزه با کرونا دارد. حال باین همه تأکیدات مکرر مقام رهبری در عمل به دستورات مسئولان ذی‌ربط هیچ جای اماوآوری در اصل عمل کردن به دستورات باقی نمانده است. اینکه در همین ارتباط برخی صدور ابلاغیه تعطیلی مساجد را نوعی دخالت دولت در امور نهاد غیردولتی و مردمی می‌دانند و معتقدند که «اساساً شیوه مداخله مرسوم دولت‌ها در امور، با خودجوشی و غیرانتفاعی بودن مساجد در تضاد است. حال چه شده است که دستور بر تعطیلی نمازهای جماعت داده شده است (آن هم تا اطلاع

مساجد نیست. بلکه با رعایت نکات بهداشتی و ایمنی می‌شود فعالیت‌هایی که زمینه‌ساز شیوع و درگیر شدن به این ویروس منحوس نیستند بنا به صلاحدید هیئت امناء انجام شود؛

۸- صحبت‌های استاندار قم در جلسه ستاد پیشگیری، هماهنگی و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران استان: «مساجد نباید تعطیل شوند و آنچه از تعطیلی مساجد منظور است، عدم اقامه نماز جماعت است، چراکه موجب تجمع و انتقال احتمالی بیماری خواهد شد؛ اما مساجد برای نماز فرادا می‌توانند باز باشد و رئیس سازمان تبلیغات اسلامی این موضوع را باید به مساجد ابلاغ کند

۹- اجرای طرح «پوشش به توان ما» که توسط سازمان تبلیغات اسلامی اجرا می‌شود؛ هزینه برنامه‌های مذهبی مثل اعتکاف، نمازهای جماعت، جشن‌های اهل بیت و ... که به دلیل شیوع بیماری کرونا لغو شد، در قالب بسته‌های سلامت صرف مناطق محروم شد. از سوی همین نهاد نیز در قالب این پوشش کمک‌های مختلفی در زمینه بهداشتی و مبارزه با شیوع ویروس کرونا توسط ادارات تابعه و روحانیون و مبلغین آن در سطح بیمارستان‌ها و محلات و... با موضوع مساجد انجام شده است

۱۰- همچنین از سوی مسئولین مساجد فعال با همکاری اهالی محل، متدینین، فعالان فرهنگی و جهادی و بسیج و دیگر علاقمندان فعالیت‌های گسترده‌ای انجام گرفته است از جمله:

حضور در بیمارستان‌ها و خدقوت گویی به کادر درمانی و دلجویی از بیماران کرونایی، انجام بخشی از کارهای امورخدماتی و نظافت محیط بیمارستان و دادن غذا به بیماران و... گندزدایی، ضدعفونی، نظافت محیط محلات و منازل مسکونی مردم، اماکن عمومی و سطح خیابان‌ها، حضور در مراکز سازمان انتقال خون برای اهداء خون، انجام غسل، کفن، نماز، تلقین و دفن افراد فوتی کرونا در شرایطی کاملاً بهداشتی، تأمین بسته‌های غذایی و لوازم بهداشتی (الکل، دستکش، ماسک، مواد شوینده و... (برای افراد نیازمند، تهیه، تولید و تأمین اقلام بهداشتی مورد نیاز کادر درمانی مدافعان سلامت، تشکیل هیئت‌های مجازی برای ایجاد فضای معنوی در سطح جامعه، تشکیل پوشش‌های مختلف فرهنگی، بهداشتی، خدماتی با هدف مدیریت فضای کرونایی و حرکت به سمت انسجام بیشتر جامعه در مبارزه با این ویروس منحوس و نیز تزریق فضای امید و بهره‌مندی معنوی از وضعیت موجود،

ح- همواره در برخورد با قضایا و مسائل پیش رو به‌خصوص آن‌هایی که با جان و روان آدمی سروکار دارند نباید یکروی سکه را دید بلکه شرط عقل این است که هردو روی سکه را از دید نکات مثبت و منفی، سود و زیان، زندگی و مرگ را نیز مدنظر قرارداد. در همین خصوص یعنی ویروس منحوس کرونا نیز اگر به دستورات ستاد

ملی مبارزه با کرونا به‌طور جدی عمل نمی‌شد، چه‌بسا شاهد نتایج زیان‌بار احتمالی و صدمات جبران‌ناپذیر ناشی از رعایت نکردن این دستورات بودیم. اگر خدای‌ناکرده حتی شاهد تنها یک مورد جان باختن عزیزان اهالی مسجد به خاطر این بی‌توجهی بودیم، دچار گناهی بزرگ و نابخشودنی می‌شدیم و عاقبت این کار نسنجیده و غیرعقلانی جز پشیمانی، ندامت و خسران چیز دیگری نبود! در مبانی دینی ما کشتن حتی یک انسان بی‌گناه ولو از روی جهل و نافرمانی (به‌زعم خویش انجام کار ثواب) باشد برابر با قتل تمام انسان‌های روی کره خاک دانسته شده است: «مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ؛ به این سبب بر بنی‌اسرائیل لازم و مقرر کردیم که هر کس انسانی را جز برای حق، [قصاص] یا بدون آنکه فساد در زمین کرده باشد، بکشد، چنان است که همه انسان‌ها را کشته و هر کس انسانی را از مرگ برهاند و زنده بدارد، گویی همه انسان‌ها را زنده داشته است؛ و یقیناً پیامبران با دلایل روشنی به‌سوی آنان آمدند سپس بسیاری از مردم بعد از آمدن رسولان باز روی زمین بنای فساد و سرکشی را گذاشتند؛

ط- رفتار توأم با عقلانیت به‌دوراز تعصبات خشک دینی توسط مسئولان نظام که همین امر موجب به چالش کشیدن دیدگاه برخی از نظریه‌های انحرافی و هجمه وسیع دشمنان شده است که گمان می‌کنند جان مردم برای مسئولان نظام هیچ ارزشی ندارد؛

ی- وحدت نظر بین حوزه دین و علم، همچنان که می‌دانیم علم زمینه توسعه و بسط دانش بشری را در شاخه‌های مختلف فراهم می‌نماید و دین به این دانش سمت‌وسو و جهت انسانی و کمال الهی می‌دهد. پس هیچ‌گاه در طول تاریخ بشر این دو باهم در تضاد و تقابل نبوده بلکه به‌عنوان دو بال برای پرواز و اوج جوامع انسانی مطرح بودند.

در میان اوج شیوع بیماری کرونا زمزمه‌هایی انحرافی از سوی برخی از معاندین و مادی‌گرایان مطرح‌شده است که: «دین در مقابل علم زانو زد؟!» این گفته تنها از ذهن مریض و ناقص نشأت می‌گیرد؛ چراکه هر انسان عاقلی ولو اینکه از حداقل شعور برخوردار باشد واقف است که در طول تاریخ بشری این دو - دین و علم - تقویت‌کننده و همواره در کنار یکدیگرند و تا حد زیادی پیشرفت بشر و دانش امروزی نتیجه این تعامل و همسویی بوده است؛ چراکه اگر علم بدون پشتوانه اعتقادات دینی پیشرفت می‌نمود امروزه علم در اختیار سلامت و توسعه علوم بشری نبوده بلکه تماماً در راستای تقابل، کشتار، قتل و غارت بود. درحالی‌که غالب علوم

درواه ارائه خدمت براى راحتى و آسائش حيات بشرى پيش مى‌روند. دين نه‌تنها مشوق فراگيرى علوم است بلکه خطوط کلى و قواعد عام علوم را نيز فراهم مى‌کند و مبانى جامع بسيارى از علوم تجربى، صنعتى، نظامى و مانند آن را تعليم مى‌دهد.

حال که امروز در کشور ما يک وحدت نظر و هماهنگى بين دستورات پزشکى مسئولان و دستورات صادرشده از متوليان دينى در خصوص مبارزه با بيمارى کرونا ايجادشده است؛ بايد از اين فرصت نيز بهره جست و آن را در ديگر زمينه‌ها در آينده بسط و گسترش داد تا شائبه تقابل و تضاد بين اين دو، حداقل در کشور ما که برخوردار از فرهنگ غنى ملى و اسلامى است هرگز ايجاد نشود و چالشى را در اين خصوص در جامعه ايجاد نکند؛

ک- نکته بسيار حائز اهميت که در سايه هماهنگى بين جامعه دينى و جامعه علمى و پزشکى کشور در مبارزه با شيوع بيمارى کرونا و پذيرش پيشنهادهائى متخصصان پزشکى کشور از سوى بالاترين مقام دينى و نيز مراجع بزرگوار رخ داده است، زمينه‌اى را فراهم نموده تا عقلانيت مسئولان در تصميم‌ها و سياست‌ها را به اثبات رسانده و منجر به خنثى شدن يکى از مهم‌ترين محورهاي حملات تبليغاتى عليه جمهورى اسلامى که خصوصاً در دهه اخير دشمنان، بسيار بر آن سرمايه‌گذارى کردند، اين گزاره بود که «جان انسان‌ها براى اين حکومت ايدئولوژيک اهميتى ندارد». گويا تقدير اين بود که در بحراني مانند کرونا حقيقت به‌وضوح بر همه آشکار شود. حقيقتى که بسيارى از روشنفکران، جامعه‌شناسان، فعالان سياسى و رسانه‌اى داخل و خارج سال‌ها کتمان کردند و اين روزها از پس ابرهاي سياه دروغ و غبارهاي تيره وهم بيرون آمده اين است بدانسان که يکى از تحصيل‌کردگان خارج نشين (دکتر شهاب اسفنديارى، فارغ‌التحصيل کارگردانى سينما از دانشگاه ناتينگهام) اين واقعيت را اين‌گونه ترسيم مى‌نمايد: «جمهورى اسلامى در اقدامى بى‌سابقه در تاريخ اسلام تمام اجتماعات دينى و مناسک عمومى، از نماز جماعت و جمعه تا مراسم دعا، نيائش، هيئت‌ها، زيارت حرم‌ها و اماکن متبرکه که از مهم‌ترين ارکان حفظ و تقويت [هويت جمعى دينى] در اين حکومت بودند را [به خاطر حفظ جان انسان‌ها] تعطيل کرد. اين حکومت ايدئولوژيک، مساجد و حسينيه‌هاى خود را در مقطعى از شيوع بيمارى تعطيل کرد که در برخى کشورهاي به‌اصطلاح مدرن و پيشرفته، مسابقات فوتبال و اسب‌دوانى با ده‌ها هزار تماشاگر هنوز برپا بود و بارها و کازينوها مالا مال! حتى هنوز هم از سواحل سيدنى تا فلوريدا آکنده از جمعيت است. اين همان حکومتى است که متهم بود به «فربه‌اى مناسک». همان حکومتى که آلوده به «تعصب و تحجر» تصوير مى‌شد و دعوت به «عقلانيت» مى‌شد. اين همان حکومتى است که به آن توصيه مى‌شد از

دخالت در «دین مردم» خودداری کند. این همان حکومتی است که متهم بود مداحان میدان‌دار تصمیم‌گیرنده‌های آن هستند. هیچ‌کس منکر نقص‌ها، تبعیض‌ها، بی‌عدالتی‌ها و فسادها در این حکومت نیست. هیچ‌کس مدعی نیست که به مرحله‌ای آرمانی و ایدئال رسیده‌ایم. هیچ‌کس منکر برخی نقاط قوت و پیشرفت دیگران نیست؛ اما این حد از تحقیر و تخفیف جمهوری اسلامی در قیاس با دیگران، چیزی جز جنگ روانی نبوده و نیست. حقیقتی که بسیاری از روشنفکران، جامعه‌شناسان، فعالان سیاسی و رسانه‌ای داخل و خارج سال‌ها کتمان کردند و این روزها از پس ابرهای سیاه دروغ و غبارهای تیره‌ی وهم بیرون آمده این است: جمهوری اسلامی ایران یکی از حکومت‌های عقلانی جهان است

منابع :

<https://www.irna.ir/news>

<http://ido.ir/post>

نوشته: محمد علی موظف رستمی پژوهشگر و نویسنده حوزه مسجد
سید محمد کاظم مدرسی، سایت حوزه، خبرگزاری رسمی حوزه علمیه قم،
صحیفه امام، جلد بیستم، نشر مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره)
برگرفته شده از سایت تابناک